

SINILINDU PÜÜDMAS

LEELO KÖLAR

Suur muusikasündmus, **Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurs**, toimus 4.–15. juunini k. a. Eelmine, peaaegu rahvusvaheline, oli kolmkümmend seitse aastat tagasi – 1969. aastal. Siis oli osavõtjaid vaid Nõukogude Liidu piiridest, seekord aga peale Eesti veel Soomest, Leedust, Lätist, Venemaalt, Poolast, Valgevenest, Hiinast, Jaapanist, Kasahstanist ja Uus-Meremaalt. (Olgu siinkohal kõigepealt välja öeldud, et alljärgnevas kirjatükis mängib olulist rolli sõltuvus selle kirjutaja *i s i k l i k u s t* muljest. Liiatigi tuli ettepanek kirjutada konkursist mulle ootamatult, siis kui konkurs oli juba läbi. Järelikult tuleb nüüd usaldada minu kahtlast mälu, kuna sihipäraseid märkmeid polnud enam kusagilt võtta.)

Miks hakkab üks noor muusik osa võtma konkursist? Kas see on ainus arvestatav võimalus pääseda kontserdibüroode ja mänedžeride huviorbiiti? Osaliselt vist küll. Ometi on teada mitmeid häid interpreete, kellel on roheline tee maailma kontserdilavadele ilma ühegi konkursitunnistusega. Samas leidub külluses konkursside laureaate, kes pärast suurt võitu on kadunud aegade hämarusse.

Või on see ehk ainus arvestatav võimalus *e n n a s t t õ e s t a d a*: ma suudan midagi, ma olen keegi, kuulake mind! Mina!? Ka see ei ole vist ainus viis enese maksmapanekuks. On ju palju muid võimalusi väärivate esinemiste

näol, mis kõik nõuavad põhjalikku harjutamist, analüüsimist, lihvimist ja kontsentratsiooni, oma võimete tõestamiseks õigel ajal õiges kohas.

On see siis hoopis ainus arvestatav võimalus teiste omataolistega „mõõtu võtta“, võistluspingses end kontrollida auväärse žürii ees saamaks lõpuks teada selle otsust – kas ma kõlban ja kui võrd ma kõlban? Paistab tõepoolest ainus võimalus olevat läbida kõikide voorude kadalipp, et saada just *s e e o t s u s*. Olgu osavõtjal vaid rõõmu ja rahuldust sellest vastutusrikkast teekonnast kasu tunda!

Üks võistlus – see on ju vaid pika protsessi osa, protsessi, mis koosneb pühendumusest, armastusest, treenimisest, õnnestumistest ja ebaõnnestumistest loovaks kunstnikuks kujunemise teel. Nii et – *c'est la vie!*

Seekord oli võistlejaid 28. Ikka närib see kahtluseus – kas muusikas on võistlemine võimalik? See, mille alusel hinnatakse konkursside tulemusi, on seniajani tegelikult ebaselge.

Žürii: esimees professor **Pascal Devoyon** (Saksamaa/Šveits), liikmed, professorid **Petras Geniušas** (Leedu), **Yang Ming** (Hiina), **Matti Raekallio** (Soome), **Joaquin Soriano** (Hispaania), **Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa** ja **Ivari Ilja** (Eesti) – kogenud, palju esinenud, palju kuulnud, rangelt nõudlik, aga ka pisut tülpunud, veidi üleolev ja sealjuures siiski heatahtlik ning armuli-

ne kooslus. Igal isiksusel omad tõekspidamised, väljakujunenud muusikaline maitse, omad meeleolud ja tujud. Hindamine: pannakse plussid, miinused, võib-olla liidetakse mingid numbrid või öeldakse lihtsalt „ei“ või „jaa“. Kokkuvõtvalt toob see välja oodatud otsuse, mis ei vääri sageli isegi pikemat arutamist. Kõik paigas! Kas oleme rahul? Ons olnud ainsatki konkursi, mille tulemustega oleks kõik nõus? Spordivõistluste tulemuste arvestamiselgi tekib lahkavamus, kuigi on kasutusel meeletult täpsed mõõteriistad. Kus on muusikas need mõõteriistad? Heitlik on looming, heitlik selle hindamine...

Seekordne lõppotsus on fikseeritud ja austust vääriv.

Esikoht – **Mihkel Poll** (Eesti, EMTA)

II koht – **Gay Sun** (Hiina)

III koht – **Sten Lassmann** (Eesti, EMTA magistrantuur) ja **Daniil Sayamov** (Venemaa)

Diplomid: **Szczepan Kończal** (Poola) ja **Gintaras Januškevičius** (Leedu)

Eripreemia: Eduard Tubina teose esitamise eest – **Mihkel Poll**.

Kehva, tegelikult peaaegu olematu eelselgituse tõttu ajakirjanduses, raadios ja televisioonis puudus konkursil laiem kuulajaskond ja Muusikaakadeemia kammersaalis olid kohal peamiselt asjast informeeritud entusiastlikud „klaveri-inimesed“. Neid polnud just vähe. Publik ootab eelkõige elamust. Asjatundlik kuulaja hindab esituse sära, professionaalsust, isikupärast lähene-mist, riski, pianistlikku meisterlikkust. Seda jupikaupa ka jagati.

Selle konkursi tase oli, ütleme – keskmine (kole sõna!). Üldise atmosfääri lõi korralik klaverimäng, mitmed sisukad kordaminekud, esinejate artistlikkus, aga kohati ka teatud õpilaslikkus.

Kuidas esinesid eesti pianistid? Viieteistkümnest konkursi bukletis end osavõtjaks registreerinust esines tegelikult vaid üheksa. Ei ole ilus!



Konkursi žürii esimees

Pascal Devoyon.

Foto Internetist

Kui arvestada, et üheksast pääses teise vooru neli ja lõppvooru kaks, ja kes said koguni veel auhinna, tuleb ütelda, et läks hästi!

Noorimad – **Jaan Kapp** ja **Maksim Štšura** (TMKK) – jätsid oma viimistletud esinemisega hea mulje. Väga hästi õnnestusid Jaan Kapil Bachi-Busoni „Chaconne’i“ monumentaalne ehitus ja maahõngulised Tubina prelüüdid. Maksim Štšura mängis rõõmsa üleolekuga terve esimese vooru. Mõlemat noormeest vedas teises voorus alt Beethoveni sonaat.

Sten Lassmanni esitatud Brahmsi Fantaasiates *op* 116 ja Tubina „Virmaliste sonaadis“ oli huvitavaid kaalukaid kõlakvaliteete, kujundlikkust ja värvirikust, rääkimata heast pianistlikust kultuurist. Ometi ületas Liszti „Mefisto valsi“ uhke tehniline teostus selle kirgliku sisu. Beethoveni Sonaadis *c*-moll *op* 111 õnnestus mõttetihedalt ja pika joonega koos hoida II osa *Arietta*. Esimene osa oleks võitnud vaoshoituma



Eesti võitjad: Sten Lassmann (vasakul; III koht) ja Mihkel Poll (paremal; I koht).

tempoga. Prokofjevi Teise klaverikontserdi (*g*-moll) I osa nõuab esitajalt erilist hingejõudu ja sisemisi barjääre purustavaid reserve. Teos oli pingega arendatud, põhiväärtused avatud – kui aga klaver poleks üles ütelnud. Bassikeele katkemine I osa lõpus tekitas ainulaadse olukorra, mil žüriil, orkestril, dirigendil, solistil ja publikul paluti saalist lahkuda, et siis kinniste uste taga (45 minutit!) lahendada klaveri probleem. Peab aru saama, et poole pealt kontserdi mängimist jätkata pole enam *s e e*. Tervikpilti kogu teosest tuli vaid ette kujutada. Vaatamata vahejuhtumile suudeti siiski väga hea üldmulje saavutada. Koostöö orkestriga (ERSO, dirigent Jüri Alper-ten) oli ideaalne.

Mihkel Poll esines konkursil üllatavalt nõudliku kavaga. Olles kuulnud tema seniseid õnnestunud esinemisi, võin öelda, et edasi on astunud suurte sammudega. Esimese voo staatilisele Bachile järgnes ülejäänud kava aina tõusvas joones. Teise voo Beethoveni

Sonaadi *A-duur op 101* mõttekäik oli arusaadav, sisemine tunnetus mitte päris, aga tervik oli olemas, esitus huviga jälgitav. Esiletõstmist vääriv Tubina „Ballaad Mart Saare teemale“. Teost on keeruline ehitada, kulminatsioon on mitu ja võib tekkida küsimus, milline tähendus neile anda. Ka ei ole sugugi kerge säilitada pinget lõputaktides. Probleemid olid veenvalt lahendatud. Mõjuv, karge teostus.

Liszti Sonaat *h*-moll oli hästi ehitatud ja kõlaliselt rikas. Oluline on, et selles mängus avanesid Mihkli paljulubavad võimalused. Kõik kraanid ei olnud veel päris lahti keeratud, küll aga pääses mõjule lai dünaamiline amplituud ja ka destamist vääriv enesedistsipliin.

Kolmandas voo mängitud Rahmaninovi Klaverikontsert nr 3 *d*-moll esitati professionaalse kindlusega ja pianistliku üleolekuga. Hea terviku moodustas koostöö orkestriga. Kuuldu andis mulle märku Polli mingist ülearu tõsisest sisemisest pingulolekust, millest

lahtisaamine aitaks vabastada veel peidetud loomingulisi allikaid.* See selleks, kuid otsustavus esineda konkursil raskekaalulise kavaga ja sellega nii väärrikalt hakkama saada kutsub esile sügava lugupidamise.

Kui rääkida Tubina mängimisest üldiselt (oli ju Tubina muusika kavast võistluse kõikides voorudes), siis põhiliselt mängiti prelüüde. Oli ka neli „Balladi“, üks Sonatiin, üks „Virmalise sonaat“, üks esitus „4 rahvaviisi minu kodumaalt“ ja üks „Süit eesti karjaseviisidest“. Kontseriinot ei olnud keegi kahjuks kavva võtnud. Oli päris huvitav kuulata jaapani, vene, leedu, soome, hiina Tubinat. Kes leidis sealt Skrjabinit, kes Griegi või Raveli... Meie kivised põllud, lambad, kadakad või iidsed tammed ning veidi pikamõtteline karm maalähedus jäi rohkem eesti muusikute nägemusse.

Selle konkursi meeldejäävaimatest esinemistest võin meenutada Brahmsi *Intermezzo*'sid *op 117 Daniil Sayamovi* esituses. Seda iseloomustas intiimne sisseilma süvenemine, andumus, iga järgmise teosega pugemine järjest sügavamale, mis tekitas omamoodi seisundi. Liszti *h*-moll sonaadis usaldas Sayamov end publiku ees lausa „alasti kiskuda“, luues kontrastsed kujundid: kirgliku võimuiha, salakavala kiuslikkuse, pahahtliku armupalaviku, ülevoolava võidukuse *contra* süütu õrnatundelisus, allaheitliku palve (muide, see viimane avaldus eriliselt staatilises olekus) ja muu tabamatu, tagantjärele seletamatu. Mõjuv, rikas, faktuuri valdamiselt meisterlik esitus.

Szczepan Kończali Chopini Skertsot *h*-moll iseloomustas sära, lennukus, ülalatavad registrid, suurepärase tervik. Teos, mida oma ühetaoliste kordamiste tõttu kiputakse mõnikord veidi tüütavaks pidama, sundis seekord imestunult kõrvu kikitama. Ja tundus nii lühike! Chopini masurkad – vaimukad, vär-



Foto Internetist

Daniil Sayamov (Venemaa; III koht).

vikad, loominguliselt nüansirikkad, iga tants mingi erilise vaatenurga alt nähtud. Ei unune! Chopini Etüüd *Ges*-duur *op 10* (ikka sama esitaja) – peadpööritava tempos kergelt, nõtkelt, kellukeste kõlinal, naeratava üleolekuga. Milline positiivne laeng kuulajale! (Kończal oli muuseas ainus võistleja, kes eelistas mängida Bösendorfferi klaveril, kui kõik teised mängisid Steinwayl.)

Gay Suni Brahmsi Klaveripalad *op 76* – väga isikupärase mõtlemisega (tõsi, minu maitsele veidi üleromantiseeritud); Schuberti Sonaat *B*-duur – sügav pikk jutustus, pingega arendatud I osa, väga hea kõlakultuuriga, mõnusa atmosfääritajuga esitatud järgmised osad.

Kõik kolm eelnimetatud pianisti mängisid meeldejäävvalt ka klassikalisi sonaate: Sayamov mõttejõuga Beethoveni Sonaati *As*-duur *op 110*, Kończal peenekoeliselt Mozarti Sonaati *C*-duur (KV 330) ja Sun erk-rõõmsalt Haydni Sonaati *F*-duur (Hob XVI:23). Igaühel neist oli pakkuda midagi o m a. Osavalt

mängitud etüüdid ja tõsiselt võetavad Tubina prelüüdid viisid need noormehed kindlalt lõppvooru. Nüüd plahvatas energiapomm Sayamovi esitatud Prokofjevi Klaverikontserdis nr 3 C-duur. Oleme seda teost kuulnud enamasti kainemas esituses, seekordne üllatas tulisuse ja säruga, mis tempode ja dünaamika poolest tundus olevat inimvõimete piiril. Orkestril oli tegu järelejõudmisega. Põnev oli sellist nähtust kogeda. Nakatatud publik ei suutnud siin muidugi oma positiivset reaktsiooni taltsutada.

Beethoveni Klaverikontsert nr 5 Es-duur Sunilt jättis veidi veniva mulje oma tahtlikult aeglaste tempode tõttu, kaotades sellega mõndagi oma ülevast pidulikkusest. Seejuures mängiti siiralt ja kaunikõlaliselt.

Chopini Klaverikontserdist nr 1 e-moll oodati Kończalilt eelnenud hiilgavate voorude järel eriti palju. Ent seekord oli esitus korralik ja argipäevaselt hallivõitu. Orkestriga polnud klapp just kõige parem.

Lõppvooru jõudnud **Gintaras Januškevičius** on kahtlemata andekas, võimekas ja artistlik noormees. Tema kavades välgatas siin-seal huvitavaid ideid. Oli hästi särtsakas Haydni Sonaat C-duur (Hob XVI:50), toredate kujunditega Mussorgski „Pildid näituselt“, aga pisut „asjaarmastajalik“ klaverikäsitlus. Pääsenud III vooru, esitas ta väga enesekindlalt ja võidukalt Rahmaninovi „Rapsodia Paganini teemale“ minu arvates ohjeldamatult ja utreeritult.

Kolmandas voores oleks tahtnud kuulata veel **Yumi Kimachit** (Jaapan). Tema professionaalsus ja kõrgel tasemel mängitud I ja II vooru kavad äratasid huvi ja poolehoidu. Õppinud on ta muu hulgas Kölni Muusikakõrgkoolis professor Arbo Valdma käe all.

Meeldivald loomuliku ja heakõlalise esinemisega jättis paljulubava mulje veel **Ekaterina Polyakova** (Venemaa),

kes praegu on Saksamaal Karlsruhe Muusikakõrgkooli tudeng professor Kalle Randalu klassis.

Pisut muud juttu. Võistluse korraldus oli väga hea. Ajakava oli hästi planeeritud, kõik püsis kenasti graafikus. Esinejad said valida kolme klaveri – Steinway, Bösendorfferi ja Estonia – vahel. Jääb vaid üle kahetseda, et II vooru ei saanud kuulata Estonia kontserdisaalis. Kavade mastaapsuse ja esinejate tõelise perspektiivi väljaselgitamise huvides oluks suures saalis mängimine hädavajalik. Võib olla, et lõppmulje oleks kujunenud hoopis teistsuguseks!

Imestama paneb meie meedia suhtumine. Ei konkursi eel ega ajal avaldatud asjatundlikku, osavõtjaid ega võistluse käiku tutvustavat informatsiooni. Vaikis isegi Klassikaraadio, kui mitte arvestada paari lühiülevaadet (prof Peep Lassmann, prof Ivari Ilja). Kas polnuks midagi normaalsemat konkursi jooksul igaõhtusest „konkursipäevikust“? On lausa uskumatu, et kaaluka rahvusvahelise muusikasündmuse kajastamine ei paku huvi meie kultuuriajakirjanikele, kuna nende seas on kujunenud seisukoht „sündmus ei ületa uudise künnist“! Kuhu jäi võistlejate eeltutvustus või spetsiaalsed leheküljed võitjatest, kelle hulgas on seekord ometi ju kaks eesti noort andekat muusikut? Ah et see pole praegu popp! Ei müü! Kas väärtushinnangutega on midagi ehk paigast ära?

Lõpetuseks tahaksin oma südames tänada mängijaid ja korraldajaid ilusate päevade eest, mil oli võimalus unustada argiprobleemid, isiklikud mured ja õhus hõljuv erakondadevaheline jahmerdamine ning kuulata hommikust õhtuni head muusikat.

* Teisisõnu: tahaks lövi tema ettearvamatuses rohkem vabas looduses näha, mitte puuris.